

Önáltatás nélkül

Egyre figyeljük a magyarországi választási cirkuszt, amelyben a Kárpát-medencei magyarság helyzetére, a kisebbségek jövőjére, a nemzet távlataira vonatkozóan alig hallható egy-két értelmes mondat, nemhogy felhívás, program. A 14. havi nyugdíjon kívül nem hallunk semmit. Pontosabban, dúl a lélektani háború, amely arra megy ki, hogy az esélyes pártok megmutassák: ki a gyenge, s ki az erős. Ettől a féloldalas nekifeszüléstől a határon túli magyarság nem sokat remélhet. A magyar valóság alapos ismerete nélkül is látni, hogy egyre többen vannak azok, akik elégedetlenek a hátuk mögött álló 15 évvel. A rendszerváltás kárvallottjai négyévente eldöntik a választások kimenetelét. Érthetően a változáshoz fűznek mindig nagyobb reményt. Erre most is számítani lehet. Nem árt hangsúlyoznunk, hogy az elégedetlenség elsősorban anyagi, és nem politikai vagy ideológiai természetű. A nemzeti kérdés, a Kárpát-medencei magyarság helyzete, további sorsa a magyar választópolgárok többségét nem nagyon érdekli. Ellentétben a határon túli magyar közösségekkel, amelyek minden nyomorúságuk mellett és ellenére a nemzet „talpra állását” vitális fontosságúnak érzik.

Az anyaország és az elcsatolt nemzetrészek tehát – sem érzelmi, sem tudati szinten – „nem egy húron pendülnek”. Ez a magyarázata a kölcsönös értetlenkedésnek és az utóbbi időben tapasztalható „elhidegülésnek”. Az előbbieket nem méltányolják eléggé a kisebbségi sorban élő nemzettársaik autonómiatörekvéseit, nemzeti önrendelkezési igényét, az utóbbiak viszont gyakran önzést látnak ott is, ahol az emberekből az egzisztenciális bizonytalanság és félelem beszél. Ezt a tudati meghasonlást sokan a szerencsétlen kimenetelű decemberi népszavazástól eredeztetik. Tévesen, mert már az első lépést elvétettük 15 évvel ezelőtt. A rendszerváltás idején a magyarság egy rosszul értelmezett túlélési stratégiát fogadott el, amelyben a tevéleges cselekvésnek, a közösségi érdekek megjelenítésének nincs helye. Szinte bárgyúan hiszékenynek és önfeladónak bizonyult a nép, amikor hagyta magát azzal ámítani, hogy a gulyáskommunizmust többpártrendszerrel automatikusan a jóléti demokrácia váltja fel.

A kollektív tudat szintjén lényegi elmozdulás nem történt, egyedül a csalódottság növekedett. A gulyáskommunizmus talán még ma is megfelelne a többségnek, ha a gazdaság nem ment volna csődbe. De csődbe ment, és azóta óriási külföldi adósság halmozódott föl. (Zárójelben: Egyetlen hónap alatt Magyarország államadóssága 377, 8 milliárd forinttal nőtt. Ez az ablakon kidobott pénz – alapul véve, hogy a Szülőföld Alapnak a 2005. évben 1 milliárd forint állt rendelkezésére – háromszázhetvenhét évig elegendő lenne a határon túli magyarság hasonló nagyságrendű támogatásához!). Az államadósságból és az elavult társadalmi struktúrából adódó gazdasági kényszerek – akár a jobboldal kerül hatalomra, akár a bal –, oly mértékben korlátozzák a mindenkori új hatalom cselekvési lehetőségeit, hogy az négy év múlva menthetetlenül belebukik.

Nagy meglepetés tehát nem várható. Abban a vonatkozásban sem, hogy a szűkös anyagi erőforrásokkal és médiakapcsolatokkal rendelkező kis pártoknak vajmi kevés lehetőségük lesz arra, hogy saját véleményüket eljuttassák a választókhöz, és képesek legyenek befolyásolni azok döntését. Pedig nélkülünk aligha képzelhető el az érdemi kormányváltás, hiszen amíg két párt fej fej mellett versenyez a hatalomért, nagy politikai mozgástér nincs. Ráadásul egyre nehezebb lesz a megizmosodó politikai oligarchiától megszabadulni.

Akár melyik oldal kerüljön is hatalomra, bizonyos, hogy a bennünket, kisebbségeket érintő sorskérdésekben nem úgy gondolkodnak, mint mi. Vonatkozik ez a jobboldalra is, amely szóhasználatában ugyan nemzeti, és talán szándékát sem lehet elvitatni, érdemben azonban nem sokat tett annak érdekében, hogy a Trianonban széttagolt magyar nemzetrészek saját döntési jogkörre és hatáskörre tegyenek szert. A jelen történelmi helyzetben ugyanis a magyar közösségek által működtetett saját intézményrendszer; önkormányzatok, autonómiaformák jelentik az alfáját és ómegáját mindennek. Ennek a megteremtésére irányuló törekvésnek a függvényében lehet nemzeti kormányról, vagy „nemzetellenességről” beszélni.

Lehet azon vitatkozni, hogy az autonómiatörekvésekből mit és mennyit lehetett volna az elmúlt másfél évtized alatt megvalósítani. A probléma az, hogy az autonómiák ügyét tevélegesen egyetlen magyar kormány sem vállalta föl. Persze nemcsak az autonómia ügyét söpörték szőnyeg alá. Othon is lett volna tennivaló bőven. Csendben elszabotálták a múlttal való szembenézést, az úgynöktörvényt, minden próbálkozást, amely a nemzet magára találását, ne mondjam, „talpra állását” szolgálta volna.

Eltekintve attól, hogy a pipogya külpolitika a határon túli magyar nemzeti közösségek helyzetén érdemben nem tudott változtatni, a magyarországi választások kimenetele nem marad ránk nézve politikai következmények nélkül. Az idők tanúsága szerint a választások kimenetelétől függően átstrukturálódik a kisebbségi pártklientúra, amely fokozza a torzsalkodást a kisebbségek sorában. Ez a beavatkozás néha olyan látványos és durva, hogy értelmetlenné teszi a politikai küzdelmet és helyállást. Féltő, hogy ez a gyakorlat mindaddig nem fog megváltozni, amíg nem lesz nemzetstratégia, és a mindenkor magyar kormány nem ennek a megvalósításához keresi szövetségeseit.

Mindenek ellenére felmerül a kérdés, hogy a majdan fölálló új parlament és kormány rövid és hosszabb távon mit tehet, mit kellene tennie a határon túli magyarság érdekében?

Jó lenne véget vetni az autonómiák ügyében tapasztalható sunyításnak és hezitálásnak. Allítsa a magyar diplomácia ezt a kérdést tevékenységének a homlokterébe. Napnál világosabb, hogy a kisebbségek helyzetét rendezni kell Európában, mert ez kardinális fontosságú a biztonság és stabilitás szempontjából, ráadásul Magyarország közvetlenül érintett ennek a kérdésnek a megoldásában. Néhány magyar képviselő kivételesen sokat fáradozik a kisebbségek ügyében, ennél azonban többre – kormányprogramra van szükség.

Napnál világosabb, hogy a kisebbségek önálló döntési jogköre, a magyar közösségek által működtetett intézményrendszerek – önkormányzatok, autonómiaformák – nélkül azokat az uniós támogatásokat sem tudjuk megszerezni és javunkra fordítani, amelyekre talán reális esély mutatkozik. Nagyon itt van már az ideje egy igazi, felvilágosult rendszerváltásnak, amely egy helyben topogás helyett tud és mer élni a történelmi lehetőségekkel.

Van persze bőven söpörni való a saját portánkon is. Sokan még mindig nem akarják tudomásul venni, hogy önkormányzatok nélkül nincs egyenlőség, az autonóm adminisztrációs terület létrehozása nélkül nincs jövő. Minden egyéb önáltatás és mellébeszélés. Ott is, itt is.

■ Dr. HÓDI Sándor